

K OPERAČNÍMU MASKOVÁNÍ

Ve vojenské praxi se vyskytují často otázky, pro které jen stěží nacházíme odpovědi nebo řešení v bojových řádech nebo jiné dostupné literatuře. Je tomu tak např. i v operačním maskování. Při cvičeních však musíme řešit opatření v této oblasti, a to i bez důkladné přípravy a znalosti. Všeobecně se sice uznává potřeba a význam i nutnost tyto otázky prakticky řešit, ale zpravidla končíme u konstatování neuspokojivého stavu věci. Obecné proklamace dosud nic nevyřešily a nevyřeší. Pokusím se proto dílčím způsobem naznačit, jak k otázkám přistupovat a seriózněji zabezpečit v praxi.

OBECNÉ ZÁSADY OPERAČNÍHO MASKOVÁNÍ

Cílem této činnosti je — v operačním měřítku front—armáda — vytvořit podmínky ke klamání a dezorientaci nepřítele o skutečnostech, které chceme utajit. Těmito skutečnostmi budou zpravidla operační a bojové sestavy svazků a důležitých palebných prostředků, činnost významnějšího uskupení (druhého sledu armády, raketových útvarů apod.), rozmístění velitelských stanovišť atd.

Obecné zásady můžeme shrnout asi takto:

- opatření musí být v souladu s celkovým zámyslem vedení operace a se skutečnou činností vojsk;

- činnost jednotek, vyčleněných k plnění úkolů operačního maskování, mohou řídit jen lidé, kteří bezpečně ovládají činnosti a charakteristiky klamných objektů, zbraní a uskupení;

- při rozhodování o operační či bojové sestavě je nutné respektovat záměry operačního maskování a při volbě prostorů vytvořit předpoklady k logické volbě prostorů ke klamání nepřítele;

- volba klamných prostorů, os přesunu apod. musí odpovídat platným zásadám skutečné činnosti vojsk a praxi jak v čase, tak rozsahu i charakteristikách;

- nemůžeme dopustit, aby opatření byla předimenzována ve snaze chytit maskovat vše, a proto výběr objektů vyžaduje zvláštní péči velitelů, aby klamná opatření

nepřitahovala pozornost k jinému významnému skutečnému objektu;

- pozornost zasluhují nařízení nebo pokyny vykonavatelům, kde jakákoliv iniciativa není možná a přípustná; opatření zásadně nelze publikovat v běžných bojových nařízeních a dokumentech, se kterými přichází do styku větší počet podřízených;

- do plánovaných opatření zasvěcujeme jen vykonavatele podle zvláštních zpracovaných plánů a nařízení, schválených velitelem, a to diferencovaně podle potřeby;

- opatření řídí centrálně front a výjimečně armáda, která může být úkolem pověřena ve své zájmové oblasti;

- k zabezpečení splnění plánovaných úkolů musí být vytvořeny materiální předpoklady, a to výzbroj a bojová technika, která se objevuje a charakterizuje klamný objekt, uskupení nebo činnost;

- k plnění praktických úkolů musí být vyčleněována jednotka s lidmi alespoň povšechně připravovanými.

Připustíme-li porušení obecně platných zásad při realizaci opatření operačního maskování, musíme počítat s nezdarem. Je-li některá činnost závislá na citlivém uskutečnění, pak to zde platí v plné míře. Uvádím to proto, že tyto na pohled jasné zásady nejsou velmi často respektovány a celá činnost je podceňována. Stává se, že prostory volí výkonný orgán ve štábu a vzhledem k rozmístění vojsk v operační nebo bojové sestavě jen stěží nachází

vhodné prostory k vytvoření klamných objektů v souladu se stanoveným úkolem. K dodržení alespoň částečné bezpečnosti jiných skutečných objektů musí se uchýlovat do míst, která neodpovídají zásadám bojové činnosti vojsk a která může nepřítel snadno odhalit. Obdobně je to s materiálními i lidskými možnostmi zabezpečení úkolu. K vytváření klamných bojových sestav a prostorů rozmístění či nahrazení jiné činnosti jsou materiální předpoklady minimální, nebo téměř vůbec žádné. Jednotky k plnění úkolu jsou vybírány nahodile, bez přípravy a v minimálních počtech. Problém je i v řízení praktické činnosti, kterou často vykonávají lidé zpravidla bez potřebných alespoň základních znalostí. Nemůžeme např. předpokládat, že jedna motostřelecká četa vytvoří klamný prostor armádní raketové brigády, nebo rota vytvoří představu o rozmístění druhosledového svazku, a to ještě bez potřebné techniky. Nemíním rozebírat další záporné stránky a dokazovat stav.

Soulad klamného objektu ve svých projevech a charakteristikách s objektem, od kterého chceme odvádět pozornost nebo jej nahrazujeme, je rozhodující zásadou, na níž závisí úspěch. Porušení anebo „amatérské“ plnění opatření bez znalosti podstatných stránek může nejen znehodnotit celé úsilí, ale také celou oblast mas-

kování. Znamená to snad, že celá maskovací činnost musí být úplná rozsahem a projevem všeho materiálu i činnosti? Jistě, že nikoli. Bylo by to neúnosné a v praxi nerealizovatelné. Ovšem z činnosti svazku, bojové sestavy nebo charakteristik objektu musí být vybrány ty stránky, které nejčastěji prozrazují objekt nebo jednotku, na něž je zaměřen průzkum nepřítel. Podle toho jsme nuceni vybrat jen nutné charakteristické projevy a tyto imitovat. Jde např. o spojovací provoz rozsahem i obsahem, o charakteristickou techniku klamného opatření, pohyb techniky a jednotek atd. Konečný cíl opatření operačního maskování a v něm klamání je odvést pozornost od skutečných objektů a prostorů, vyvolat úderu a palbu na klamné zařízení a zbavit tak nepřítele prostředků ničení i výsledků úderů. Nelze vytrhnout jen některé ojedinělé znaky. Ucelený soubor reálných klamných skutečností musí proto vycházet z ideje a zámyslu bojové operace. Idea vychází např. z toho, že chceme uchránit hlavní palebné prostředky armády, druhé sledy a zálohy, hlavní palebný prostředek divize na směru hlavního úderu armády, významný týlový objekt, místo velení armády. To může ve svém souhrnu vytvořit předpoklady, které sledujeme, tj. převahu nad nepřítelem a úspěch v operaci.

MOŽNOSTI REÁLNÉHO ZABEZPEČENÍ ÚKOLOV

Je velmi pravděpodobné, že zatím nebudeme moci vytvořit speciální jednotky, předurčené k plnění úkolů v operačním maskování. Proto nezbyvá než vyčleňovat jednotky motostřelecké, části tankových a jiných druhů vojsk. Bude výhodné vyčleňovat jednotky z druhých sledů divizí a armády a připravovat je alespoň periodicky k plnění úkolů. Doba na přípravu nemusí být dlouhá, domnívám se, že by stačilo dvakrát v roce týdenní soustředění s technikou. Sílu jednotek ovlivňují naše možnosti a ty jsou velmi omezené. I tak se domnívám, že je reálné v armádě mít připraveny jednotky v hodnotě do dvou praporů, i když nebudou vždy využity všechny a také ne trvale. Teritorium armády v poli je značně rozsáhlé a abychom neztráceli čas a vyhnuli se zdlouhavým přesunům, můžeme podle dislokace jednotky předurčit, připravit a využívat pak podle potřeby.

Poněkud jiné je to s technikou. Zatím je taková praxe, že až na malé výjimky (makety některých zbraní) vyčleňujeme techniku převážně od bojových útvarů. To není dobrá praxe ani řešení. Už ne

proto, že naše bojové jednotky a svazky nemají přebytek zbraní a jiné techniky, potřebné k tomuto účelu. Oslabujeme tak bojovou sílu jednotek a někdy to nelze vůbec zabezpečit, např. u raketových jednotek. Stejně je to s pojiťkou, štábními autobusy, charakterizujícími velitelská stanoviště, ženíjní technikou apod. Domnívám se, že by neměl být problém shromáždit starší „trofejní“ techniku a zbraně, zhotovit makety apod. Důležitou součástí jsou pojiťka a odebereme-li je dnes některému veliteli, těžko bude velet. Možnost řešení vidím tedy ve vytvoření stabilních materiálních předpokladů vyčleněním techniky a zbraní k účelům operačního maskování a soustředění jich tam, kde jsou předurčené jednotky nebo v jejich blízkosti.

Obě předešlé otázky souvisejí úzce i s nutností plnit toto opatření vždy a po celou dobu operace. Zatím je praxe taková, že tuto činnost omezujeme jen na přípravné období, maximálně do doby zahájení operace, což je jistě nesprávné. Chceme-li dále zabránit trvalému oslabování bojových jednotek, pak naznačená

cesta je určité východisko k možnosti střídání jednotek podle situace a úkolů, které plní. Ideální by bylo mít jen k tomu úkolu předurčené speciální jednotky v malých počtech a doplňovat je v době ohrožení zálohami. To by bylo jistě příznivější řešení. Nevystačíme ani s argumentem, že můžeme k těmto úkolům vyčlenit jakoukoliv vševojskovou jednotku, protože její výzbroj a technika může plnit jen některé úkoly — vytvářet klamné prostory o rozmístění vševojskových jednotek a jejich činnosti. Těžko však by mohly zabezpečit klamný prostor raketové jednotky, místa velení, týlového objektu apod. Mohou tyto úkoly plnit skutečné zásobovací a týlové jednotky či jednotky zabezpečení velitelství? Nemohou, protože jen stěží stačí plnit vlastní bojové úkoly. A ještě svízelnější je situace u raketových jednotek.

Co však můžeme řešit prakticky se současnými silami a v našich možnostech, to je příprava řídicích orgánů ve štábech, hlavně frontu a armády, částečně i svazků. Ve štábu armády nemůže jeden pracovník, závislý často na své vlastní představitelství a s minimálními možnostmi, plnit tento úkol v rámci armády, byť mu dílčím způsobem přitom budou pomáhat ostatní složky štábu. Vyžadujeme-li seriózní plnění úkolu, pak bude užitečné mít alespoň dva pracovníky, a to jednoho k plánování a druhého k realizaci opatření v praxi a kontrole. Realizovat v praxi znamená přenést plán a hlavně nařízení k vykonavatelům v krátkém čase, rozmístit jednotky na značné vzdálenosti a současně řídit jejich činnost, připravit i velitele jednotek, kteří budou spolupracovat a v podstatě plnit stanovené úkoly v nařízených prostorech, režimu a se stanoveným obsahem. Alespoň toto minimum bychom mohli řešit svými silami a dát tak základ k reálnějšímu plnění tak náročného úkolu, jakým je oblast operačního maskování.

Stejně bychom mohli hovořit o maskovacích prostředcích, protože i klamné objekty je nutné maskovat podobně jako skutečné. Stejně je to i s ženijní technikou k naznačení ženijních prací, dopravními prostředky v minimálním počtu atd.

Jaké objekty a uskupení či činnost vybrat do opatření operačního maskování, o tom by měl rozhodovat některý z hlavních funkcionářů frontu (armády) a současně stanovit síly a prostředky ke splnění úkolu, čas, prostor a rozsah opatření, popřípadě režim činnosti. Při rozhodování by vycházel z návrhů důstojníků,

kteří činnost plánují, rozpracovávají a navrhuji opatření za předpokladu, že budou znát alespoň hrubě zámysl operace a předpokládanou činnost. Domnívám se, že v sestavě armády můžeme uvažovat přes uvedené problémy o těchto objektech:

- prostor bojového rozmístění raketové brigády nebo jeho podstatné části;

- jedno velitelské stanoviště armádního a jedno divizního typu;

- imitovat soustředování či přesun větší jednotky ke znázornění druhosledového svazku;

- na podružném směru činnosti ve volných prostorech zvýšit pohyb vojsk, a to jak vševojskových, tak dělostřelectva, tanků k vyvolání dojemů o přípravě hlavního uskupení (např. manévrem bojových jednotek dočasně mimo své prostory);

- vytvořit jeden a někdy snad i dva klamné prostory oddílů taktických raket pokud možno na podružných směrech;

- současně pečlivě utajit nasycování operační a bojové sestavy na směru hlavního úderu v praxi vojsk bez nároků na prostředky, ale s nároky na činnost velitelů a jednotek.

To je asi vše, co můžeme reálně předpokládat v sestavě armády. Uvážíme-li zpětně cíle, myslím, že můžeme promyšleným plánováním opatření vytvořit určitou klamnou představu pro nepřítele, vyvolat činnost a uchránit tím hlavní uskupení. Nemůžeme se dále spokojovat s tím, že naše činnost skončí zpracováním nařízení a plánů, které nejsou splnitelné alespoň v trochu reálných podmínkách.

Velmi obezřetně je nutné postupovat při stanovení opatření jednotlivým svazkům. Budeme vycházet z úkolů, které svazek plní, a podle toho budeme určovat rozsah a obsah činnosti. Svazky však musí vystačit svými prostředky a úkoly budou zpravidla plnit svými jednotkami a náhradní technikou (maketami). Zde nemůžeme předpokládat žádné speciální či jinak připravené jednotky, poněvadž se budou zabývat činností, která je obsahem činnosti vojsk svazku; mohou ji tedy plnit vhodně volené jednotky opět z druhého sledu. Rozsah jejich činnosti nebude velký. Reálně můžeme uvažovat o vytvoření klamného prostoru oddílů taktických raket, popřípadě o rozmístění jednotky v síle praporu nebo VS divize. Za boje nebo před útokem (je-li již válka zahájena) může plnit úkoly kočující dělostřelectvo malými jednotkami v rozsahu stanoveném štábem armády.

Všeobecně uznáváme, že patří mezi hlavní palebné prostředky. Nepřítel, stejně jako my, věnuje právě jim největší pozornost pro jejich vlastnosti. Oklamat nepřítel o skutečném jejich rozmístění a činnosti není snadné. Jednotky jsou charakteristické speciální technikou, zvláštnostmi v činnosti a při přesunech jsou snadno rozeznatelné od jiných jednotek. Prozrazují se i tím, že sondují atmosféru. Pravidelně se musí pohybovat v prostoru ihned po odpálení, ale i při převzetí raket či zásobování raketami. Obsah velení na pojičkách má své zvláštnosti atd. Z naznačených charakteristik vidíme, že jde o činnost odlišnou od běžné činnosti vojsk. K tomu všemu musíme přihlížet při opatřeních operačního maskování.

Jaké jsou předpoklady a možnosti? V této oblasti snad nejhorší ze všech. Dosavadní snahy — vyčleňovat od bojových svazků a útvarů části sil — jsou nereálné a neuskutečnitelné. Znamenalo by to vřadit určitou část jednotky z boje. Řešení vidím proto v uplatnění těchto možností:

- využít trenažérů jako náhražky za odpalovací zařízení, nebo zhotovit odpovídající makety na tankovém podvozku v počtu asi tři kusů v armádě;

- vyčlenit alespoň dva přepravníky raket s maketami k manévru, alespoň jeden autojeřáb, jeden buldozer, dva štábní autobusy, 1—2 osobní terénní auta (GAZ), dvě rádiové stanice (typu používaného u těchto jednotek), dva topografické přístroje, 1—2 cisternové vozy, 1—2 motostřelecké čety k technice, maskovací materiál.

Potud materiál a osoby. Co však bude nutné vyčleňovat přímo od těchto jednotek, jsou řídicí orgány — velitelé. Postačí dva důstojníci, kteří ovládají problematiku, znají také způsob velení, jsou vybaveni obdobnými pomůckami jako ve skutečnosti a mohou zpracovávat režim činnosti klamné jednotky v souladu se skutečnou a navázat ji provozem na vytvořené klamné místo velení, nebo i sku-

tečně podle situace a podmínek. Není výhodné volit prostor v blízkosti jiných významných objektů, na nepravděpodobném směru a v okrajovém terénu, kde by se skutečně brigáda neumísťovala. Rozsah prostorů je značný a zpravidla se budeme omezovat jen na některé prvky ze sestav oddílů (alespoň dvou) a souhrnem opatření skloubíme velení, manévry v prostoru, zásobování a přípravu i obsazení některých prvků bojové sestavy např. pohotovostní baterií. Činnost to bude dlouhodobá a jakmile to situace bude vyžadovat, musí její režim a obsah štáb armády upřesňovat pro další dny. Proto v počátečních opatřeních a prvotním nařízení můžeme řešit podrobnější činnost na první dva dny boje a dále jen rámcově.

U divizí bude rozsah činnosti podstatně menší. K využití maket a některé techniky může být vytvořena malá jednotka k vymezení charakterizující činnosti podle rozkazů a pokynů velitele divize a jeho štábu. Štáb armády stanoví úkol jen rámcově, podrobnosti řeší divize.

Časové předpoklady k plnění úkolu závisí na okolnostech zahájení války. Bude-li zahájena s překvapením, budou k realizaci těchto opatření velmi složité podmínky. V opačném případě však jsou všechny předpoklady k úspěšnému naplánování, organizaci i uskutečnění této činnosti. Předpokladem je vyřešení materiálních i personálních otázek a náležitá pozornost velitelů a štábů, jak by to vyžadovaly bojové podmínky.

V operačním maskování jsem se zaměřil především na klamnou činnost a předpoklady k plnění úkolu. Domnívám se, že význam problematiky vyžaduje mnohem více pozornosti než doposud. Opatření nemůžeme chápat odtrženě od plánování operace a ponechat tíhu plánovaných opatření na jednotlivcích ve štábu bez vlivu hlavních funkcionářů. Proto jsem považoval za účelné přispět touto cestou ke zlepšení stavu věci. Bude přínosem, získáme-li zkušenosti a poznatky z ostatních štábů.